

CZĘŚĆ III: RECENZJE

Marzena Ruszkowska (2013)

**DIAGNOZA RODZIN ZASTĘPCZYCH W OBLICZU DYLEMATÓW
WSPÓŁCZESNOŚCI, WARSZAWA, CZRZ, PUBLIKACJA W RAMACH PROJEKTU:
„KOORDYNACJA NA RZECZ AKTYWNEJ INTEGRACJI”
W RAMACH DZIAŁANIA 1.2 „WSPIERANIE SYSTEMOWE INSTYTUCJI POMOCY
I INTEGRACJI SPOŁECZNEJ” PROGRAM OPERACYJNY KAPITAŁ LUDZKI,
WSPÓŁFINANSOWANEGO PRZEZ UNIĘ EUROPEJSKĄ
ZE ŚRODKÓW EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO**

Marzena Ruszkowska (2013)

**DIAGNOSIS OF FOSTER FAMILIES IN LIGHT OF PRESENT DAY DILLEMAS,
WARSAW, CZRZ, PUBLICATION PROJECT: „COORDINATION FOR ACTIVE
INTEGRATION” UNDER THE ACTION 1.2 „SYSTEM SUPPORT FOR SOCIAL
WELFARE INSTITUTIONS AND SOCIAL INTEGRATION” OPERATIONAL
PROGRAMME HUMAN CAPITAL CO-FINANCED BY THE EUROPEAN
UNION FROM THE EUROPEAN SOCIAL FUND**

Rozprawy Społeczne, nr 4 (VIII), 2014

Anna Jeznach

Collegium Mazovia Innowacyjna Szkoła Wyższa

Jeznach A. (2014), *Recenzja książki* Diagnoza rodzin zastępczych w obliczu dylematów współczesności. Rozprawy Społeczne, 4 (VIII), s. 54-56

Diagnoza rodzin zastępczych w obliczu dylematów współczesności Marzeny Ruszkowskiej to kolejna publikacja Autorki z zakresu problematyki rodzin zastępczych. Autorka ma w swoim dorobku naukowym zarówno artykuły o tej tematyce w takich czasopismach jak: „Pedagogika Społeczna”, „Praca Socjalna”, „Rozprawy Społeczne” oraz rozdziały w pracach zbiorowych.

Tym razem Autorka zdecydowała się na znacznie obszerniejszą pracę monograficzną. Problematyka książki mieści się w pedagogice społecznej, pedagogice rodziny oraz szeroko pojmowanej pracy socjalnej. Analizując książkę należy podkreślić ważność, trafność a także aktualność podjętych kwestii.

We wstępie M. Ruszkowska wychodzi od przedstawienia zmian zachodzących w ostatnich latach, mających wpływ na realizację podstawowych funkcji rodziny. Autorka akcentuje komparatystyczny charakter pracy dotyczący próby diagnozy środowisk rodzin zastępczych, ich działalności opiekuńczo – wychowawczej w środowisku zarówno miejskim jak i wiejskim.

Praca składa się z sześciu części. W rozdziale I, zatytułowanym *Rodzina w obliczu przemian społecznych* Autorka dowodzi, że przemiany społeczne, polityczne, kulturalne mają zdecydowany wpływ na funkcjonowanie współczesnych rodzin. Jednocześnie M. Ruszkowska wskazuje na zaburzenia w funkcjonowaniu rodziny np. „społeczno-obyczajowe tj. niską świadomość opiekuńczo-wychowawczą rodziców, niedojrzałość społeczno-emocjonalna do ról rodzicielskich, nieporadność życiowa, wadliwe postawy wobec dziecka, nie interesowanie się sprawami, rozwojem i potrzebami dziecka ,głównie ze względu na zbytne zaangażowanie się w pracę zawodową tempo życia” (Ruszkowska 2013).

Autorka opisując wymiary zaburzeń w funkcjonowaniu rodziny powołuje się na przyczyny rozwodów prezentowane przez S. Kozaka: makrospołeczne, demograficzne, moralne (Kozak 2010, s. 85) oraz przedstawia zjawiska destrukcyjne np. alkoholizm przytaczając poglądy Cz. Cekiery (Cekiera 1993, s. 32) a także B. Matyjas (2008, s. 258). Bardzo szczegółowo i rzetelnie opisywane są zachowania dewiacyjneprzemocowe: kary fizyczne i maltretowanie psychiczne. Uwagę zwracają drastyczne formy przemocy

Adres do korespondencji: Anna Jeznach, 08-110 Siedlce,
ul. Asłanowicza 34/3, tel. 507042403
e-mail: ajeznach@mazovia.edu.pl

w rodzinie – wykorzystywanie seksualne. M. Ruszkowska podkreśla, że rozpoznanie tych form przemocy jest bardzo trudne i nie zawsze możliwe.

Rozdział I zawiera jeszcze interesujące zagadnienia dotyczące wpływu mediów, wpływu ubóstwa na funkcjonowanie rodziny. Skupiając się na działaniach służących prawidłowemu rozwojowi dzieci i młodzieży Autorka zgadza się ze stanowiskiem A. Żukiewicza, który twierdzi, że istnieją trzy typy takich działań: prewencyjne – odnoszące się do edukacji społecznej, wspomagające kierowane do rodzin niewydolnych wychowawczo, kompensacyjne – w zakresie których następuje zmiana środowiska wychowawczego (Żukiewicz 2011, s. 60)

Analizując recenzowaną pracę należy podkreślić rzetelność przedstawionego stanu badań nad rodziną zastępczą a także poprawność metodologiczną. W rozdziale drugim M. Ruszkowska formułuje główne pytanie: „Czy i w jakim zakresie rodzina zastępcza może stanowić alternatywę dla rodziny naturalnej w sytuacji jej dysfunkcyjności, ze zwróceniem uwagi na rodziny umiejscowione w mieście i na wsi? (Ruszkowska 2013, s. 25) Pozostałe rozdziały pracy (III, IV, VI) są udaną próbą odpowiedzi na to pytanie. Zastosowanie dwóch metod badawczych: sondażu diagnostycznego oraz metody monografii pedagogicznej oraz adekwatnych technik badawczych pozwoliło na postawienie diagnozy dotyczącej rodzin zastępczych i porównanie wyników badań z istniejącymi badaniami na ten temat. Chcąc znaleźć odpowiedź na to pytanie Autorka w swojej dociekliwości naukowej sięga głębiej. W problemach szczegółowych interesuje się czynnikami społeczno – pedagogiczne tworzenia rodzin zastępczych na badanym terenie, zakresem i rodzajem działalności opiekuńczo – wychowawczej podejmowanej w miejskich i wiejskich rodzinach zastępczych, potrzebami i stopniem ich zaspakajania osób podopiecznych, czynnikami warunkującymi realizację funkcji opiekuńczo – wychowawczej, rodzajami trudności opiekuńczo wychowawczymi, pomocą i wsparciem dla rodzin zastępczych (Ruszkowska 2013, s. 25).

Autorka w rozdziale III *Wielowymiarowość społeczno – strukturalna i ekonomiczna rodzin zastępczych* zajmuje się wyznacznikami tworzenia rodzin zastępczych na terenie powiatu bielskiego. Zanalizowane zostały przyczyny umieszczenia dzieci w opiece zastępczej na przykładzie badanych 95 rodzin ze środowiska miejskiego i wiejskiego. M. Ruszkowska dokonując analizy i interpretacji cech społeczno – demograficznych i ekonomicznych rodzin zastępczych wskazuje na znaczne różnice w wynikach w porównaniu z dostępnymi badaniami L. Winogrodzkiej prowadzonymi w innych rejonach kraju (Winogrodzka 2007, s. 125) oraz dostrzega pewne podobieństwa z badaniami A. Łuczyńskiego (Łuczyński 2008, s. 142).

Uwagę czytelnika zwraca również rozdział IV dotyczący realizacji funkcji opiekuńczo – wychowawczej, gdzie Autorka przywołując stanowisko m.in. M. Winiarskiego udzieliła odpowiedzi na py-

tanie, jaki sposób rodzina może zaspokoić potrzeby dziecka (Winiarski 2000) a następnie zaprezentowała wyniki badań własnych. Interpretacja dotyczyła warunków do snu i wypoczynku, otrzymywanego kieszonkowego, akceptacji dziecka w opinii rodziców zastępczych, akceptacji dziecka w jego opinii, zaspakajaniu potrzeby miłości, posiadaniu wzorca do naśladowania, osób godnych zaufania w odczuciu podopiecznych, pełnienia ról i funkcji w grupie a także w oddzielnym podrozdziale zdiagnozowano działania opiekuńczo – wychowawcze podejmowane w rodzinach zastępczych, wśród których znalazły się działania stymulujące, pomocowe, kompensacyjne.

Na uwagę zasługuje także podrozdział poświęcony czynnikom, które warunkują realizację funkcji opiekuńczo wychowawczej np. kontakty z rodzicami biologicznymi, spokrewnienie i niespokrewnienie dziecka z rodziną zastępczą, posiadanie wykształcenia pedagogicznego przez rodziców zastępczych.

Szczególnie wartościowy jest Rozdział V *Sukcesy i porażki w pracy opiekuńczo – wychowawczej*. Przedmiotem analizy i interpretacji była m.in. zależność między trudnościami a miejscem ich występowania, zależność między typami rodzin a miejscem sprawiania trudności, zależność między typami rodzin a rodzajem stwarzanych problemów wychowawczych, występowanie porażek opiekuńczo – wychowawczych w opinii opiekunów, osoby mające udzielać pomocy i wsparcia niezbędnego do sprawowania pieczy zastępczej, rodzaje oczekiwanego wsparcia w środowisku miejskim i wiejskim, instytucje od których oczekuje się wsparcia i pomocy w środowisku miejskim i wiejskim, rodzaje pomocy i wsparcia, z których rodziny skorzystały, rodzaj stwarzanych trudności wychowawczych, sposoby radzenia sobie z trudnościami.

Dokonując podsumowania, w VI części pracy, M. Ruszkowska potwierdziła hipotezy zawarte w rozdziale metodologicznym pracy. Postawiła również diagnozę rodzin zastępczych traktując je, jako specyficzne instytucje społeczne. Pole teoretyczne i badawcze pracy mieści się na wysokim poziomie teoretyczności i umiejętności metodologicznych. Drobne lapsusy np. bardzo często używany zwrot *niniejszy*, nie zmniejszają wartości recenzowanej książki. Bogata i rzetelna literatura przedmiotu świadczy o dojrzałości naukowej Autorki, bardzo dobrej znajomości przedstawianego zagadnienia.

Praca należy do inspirujących, poruszających istotne problemy współczesnych rodzin.

Może stać się źródłem dalszych dociekań naukowych Autorki, ale również jest godną polecenia lekturą dla pracowników socjalnych, asystentów rodziny, pedagogów, socjologów rodziny a także pielęgniarek.

Literatura:

1. Cekiera Cz. (1993), *Ryzyko uzależnień*, Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin.
2. Kozak S. (2010), *Patologia euro sieroctwa w Polsce*, Wyd. Difin, Warszawa.
3. Łuczyński, A. (2008), *Dzieci w rodzinach zastępczych i dysfunkcyjnych*, Wyd. Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin.
4. Matyjas B. (2008), *Dzieciństwo w kryzysie. Etiologia zjawiska*, Wyd. Akademickie „Żak”, Warszawa.
5. Ruszkowska M. (2013), *Diagnoza rodzin zastępczych w obliczu dylematów współczesności*, CZRZ, Warszawa.
6. Winogrodzka L. (2007), *Rodziny zastępcze i ich dzieci*, Wyd. Uniwersytet Marii Curie – Skłodowskiej, Lublin.
7. Winiarski M. (2000), *Rodzina, szkoła, środowisko, lokalne*, Instytut Badań Edukacyjnych, Warszawa.
8. Żukiewicz A. (2011), *Rodzicielstwo zastępcze w perspektywie społeczno-pedagogicznej*. W: A. Żukiewicz (red), *Rodzicielstwo zastępcze w perspektywie teoretycznej i praktycznej*. Wyd. Edukacyjne „Akapit”. Toruń, s. 60.